

ÇOCUKLARIN İSTİSMARINDA VE SUÇA SÜRÜKLENMELERİNDE İZLENMESİ GEREKLİ PROSEDÜR VE İHBAR YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Toplumunu oluşturan fertler, suçun işlenmesini önlemek, önleyemediği zaman ise suçluları araştırmak, bulmak ve cezalandırılmalarını sağlamak görevini devlete bırakmışlardır. Bu itibarla, toplumda yaşayan herkesin devletten bu asli görevini yerine getirmesini isteme hakkı vardır. Bu hak, pozitif hukuk düzenlemelerine ihbar ve şikâyetle bulunma hakkı şeklinde yansımaktadır. Suç teşkil eden bir fiilin işlendiğini öğrenen herkesin yetkili makamlara bildirimde bulunmaları anayasal bir hak olarak kabul edilmektedir.

Suçluları cezalandırma görevinin devlete bırakılmış olması, bir suç olayıyla karşılaşan fertleri sorumluluktan kurtarmamaktadır. Suçluların cezalandırılmasını devletten istemek kişi açısından bir hak olduğu gibi, herhangi bir suç olgusunun gerçekleştiğini öğrenen kişinin durumu suçu takibe yetkili makamlara bildirmesi aynı zamanda bir yükümlülük olarak kabul edilmektedir. Bu itibarla herhangi bir suç olgusunun gerçekleştiğini öğrenmesine rağmen, durumu suçu takibe yetkili makamlara bildirmeyen kişi genel olarak haksız bir davranış içinde bulunmaktadır. Çünkü işlendiği öğrenilen bir suçun yetkili makamlara haber verilmemesi, tüm fertlerin amacı olan suçsuz bir toplum düzenine kavuşmayı engelleyici bir davranıştır. Bu davranış, suçu takibe yetkili makamların suçu ve suçluyu ortaya çıkarmaya yönelik faaliyete başlamasına ve böylece suç işleyen kişinin cezalandırılmasına engel olucu niteliktedir. Bir hukuk toplumunda suçun ve suçlunun gizli kalması, toplumun hukuk sistemine olan inancını zayıflatacaktır.

Çocuğa yönelik fiziksel, cinsel veya duygusal istismar teşkil eden davranışların birçoğu suç olarak tanımlanan fiilleri oluşturmaktadır. Örneğin, çocuğun aç veya susuz bırakılması, uykusuz bırakılması, zor koşullarda çalışmaya mecbur edilmesi gibi ona karşı merhamet ve şefkatle bağdaşmayacak nitelikte kötü muamelede bulunulması (TCK m. 232), bedeninde sigara söndürülmesi veya diğer ağır yaralamalarda bulunmak, günlerce bir odaya kapatmak gibi kötü muamele boyutunun ötesine geçen davranışlara maruz kalması (TCK m. 86, 94, 96, 109) çocuğun fiziksel yönden istismarını cezalandıran suç tanımlarına örnek olarak gösterilebilir. Çocuğun cinsel yönden istismar edilmesi de ceza kanununun çeşitli maddelerinde suç olarak tanımlanmıştır. Örneğin çocuğun cinsel istismarı suçu (TCK m. 103), reşit olmayanla cinsel ilişki suçu (TCK m. 104), müstehcenlik suçu (TCK m. 226), fuhuş (TCK m. 227) gibi suçlar bu niteliktedir. Çocuğun duygusal istismarını cezalandıran maddelere örnek olarak çocuğu dilencilikte araç olarak kullanmayı cezalandıran TCK m. 229'daki tanım gösterilebilir. Keza aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali (TCK m. 233) ve çocuğun kaçırılması veya alıkonulmasını (TCK m. 234) cezalandıran suç tanımları da, çocuğun psikolojik istismarına yaptırım öngören hükümler arasında sayılabilir.

İhbar, sözlük anlamı itibariyle, bildirme, haber verme anlamına gelmektedir. Ceza hukuku literatüründe ise ihbar, bir suçun işlendiğinin yetkili makamlara haber verilmesi demektir (CMK m. 158, 159). İhbar, kişiler bakımından hem anayasal bir hak hem de anayasal yükümlülüktür.

Çocuğun istismarı genellikle cinsel yönden kötüye kullanma şeklinde ortaya çıkmaktadır. Çocuğa karşı cinsel istismar suçunun (TCK m. 103) işlendiğini öğrenen herhangi bir kimse, bunu TCK m. 278 çerçevesinde yetkili makamlara bildirmek yükümlülüğündedir.

Bir okulda rehber öğretmenin veya sınıf öğretmenin ya da okul veya yurt müdürünün öğrencilerden birisine karşı cinsel istismar suçunun işlendiğini öğrendiklerinde, durumu yetkili makamlara bildirmek yükümlülüğü söz konusu olacaktır. Aksi takdirde kamu görevlileri bakımından 279. maddedeki suç oluşacaktır.

Kamu görevlisi bildirim yetkili makamlara yapmalıdır. Şayet bildirim yetkili makamlara yapılmamışsa, fiil bu suçu oluşturacaktır. Yetkili makamlardan maksat, bildirim konusu suçu soruşturacak veya kovuşturacak makamlar ile kendilerine iletilen suç duyurularını bu makamlara iletilecek olan mercilerdir. Bu makamların kimler olduğu, CMK'nın 158. maddesinde gösterilmiştir. Bu hükme göre suça ilişkin ihbar ve şikâyetler

Cumhuriyet Başsavcılığına veya kolluk makamlarına yapılabilir. Valilik, kaymakamlık ya da mahkemeye yapılan ihbar veya şikayet ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir. Suç yurt dışında işlenmişse Türk elçilik veya konsolosluluğuna ihbar veya şikayet yapılabilecektir. Bunların dışında bir kamu görevinin yürütülmesiyle bağlantılı olarak işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle, ilgili kurum ve kuruluş idaresine yapılan ihbar veya şikâyetler de, gecikmeksizin ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilecektir. CMK'nın 158.maddesi dışındaki makamlara bildirim TCK 278. Maddesini teşkil eden suçun oluşmasına neden olacaktır.

Kanaatimizce “yetkili makamlar” ibaresi kapsamına, öğrenilen suç hakkında idari soruşturma yapma yetkisine sahip olan merciler de girerler. Sözelimi bir okulda öğrencilerden birisinin diğerine karşı cinsel istismar suçunu işlediğini öğrenen rehber öğretmenin durumu okul müdürlüğüne bildirmesi halinde, yetkili makamlara bildirim koşulu gerçekleşmiş kabul edilir; artık okul müdürlüğü CMK 158. Maddesi gereği Kolluk kuvvetleri veya Cumhuriyet Başsavcılığına bildirim zorunluluğu altına girmiş olur. Keza öğrenciye yönelik cinsel saldırı fiilini bir öğretmenin işlemesi halinde de, durum böyledir. Buna karşılık, bu fiilin öğrencinin aile fertlerinden birisi tarafından işlendiğini öğretmenin rehberlik görevi çerçevesinde öğrenmesi halinde, okul idaresine yapılan bildirim yeterli olmayacak, CMK'nın 158. Maddesinde belirtilen makamlara bildirim yapılması gerekecektir. Aksi takdirde, fiil 279. Maddede tanımlanan suçu oluşturacaktır.

Ihbar yükümlülüğünün ihlalini cezalandıran bu suçlar (TCK m. 278-280) ancak doğrudan kastla işlenebilirler. Bu husus 279. madde metninden açıkça anlaşıldığı gibi, 278. ve 280. maddelerin ise gerekçelerinde bu suçların oluşabilmesi için failin bir suçun işlendiğini veya işlenmekte olduğunu öğrenmesi gerektiğinden bahsedilmektedir.

Çocuk istismarı en geniş anlamda, belli bir zaman dilimi içerisinde bir yetişkin tarafından çocuğun o kültürde kabul edilmeyen bir davranışa maruz kalması şeklinde tanımlanmaktadır. Tanım daha daraltıldığında, “fiziksel, cinsel ya da duygusal olarak bir çocuğa bir yetişkin tarafından kötü davranılması” şeklinde ifade edilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) çocuk istismarını şöyle tanımlamaktadır: “*Çocuğun sağlığını, fiziksel ve psikososyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen, bir yetişkin, toplum ya da devlet tarafından bilerek ya da bilmeyerek yapılan tüm davranışlar çocuk istismarı*” olarak kabul edilmektedir.

Koruyucu ve Destekleyici tedbirler Ç.K.K madde 7. Çocuğun anası babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse, Sosyal hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya Re’sen çocuk hakimi tarafından alınabilir. Cumhuriyet savcısı veya çocuk hakimi kararı olmadan işlem tahsis edilemez.

İstismar edilen çocuk “korunma ihtiyacı olan çocuk” olup, hakkında 3.7.2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 5. maddesinde belirtilen “koruyucu ve destekleyici tedbirlerin” uygulanmasına karar verilebilecektir. Bu kararı verecek makam adli makamlardır.

Ancak ÇKK'nın 6. maddesinin 1. fıkrasında belli kişi ve kurumlar bakımından daha geniş bir ihbar yükümlülüğü öngörülmüştür. Bu hükme göre, “*Adli ve idari merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, korunma ihtiyacı olan çocuğu Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bildirmekle yükümlüdür*”.

Korunma ihtiyacı olan çocuk, bir suçun mağduru olan çocuk olabileceği gibi, ihmal veya istismar edilen, bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan çocuklar da olabilir. Böyle bir çocuğa ÇKK'nın 6. maddesinin 1. fıkrasında sayılan kişilerden birisi rastlar ve ihbar yükümlülüğünü yerine getirmese, fiili TCK'nın 278, 279 ve 280. maddelerini ihlal etmediği takdirde; kamu görevlileri bakımından TCK'nın 257.maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen görevin ihmali davranışla kötüye kullanılması suçu oluşacaktır.